

|| φύλλ. 64. / καὶ ἐδῶ¹ εἰς / φύλλ.<47.>|| {εἰς} τὸν ἕτερον χρόνον νὰ δουλεύσῃ καθῶς ἐγράφη² / εἰς τὸν Κώδικα, μὲ τὸ ἰδιόντου θέλημα ἐχώρισε καὶ³ / ἀπορρίχθηκεν καὶ ἐξέκαμε τελείως ἀπὸ τὸ Ἀδελφά-⁴/τον μας, ὥστε <εἰς τὸ> ἐξῆς ἐζήτησεν, ὅτι νὰ μὴν ἔχῃ καμίαν⁵ / χρεῖαν ἢ ἀνακάτωσιν ἐν τῷ μέσῳ μας, καθῶς καὶ μο-⁶/ναχός του ὑπῆγε καὶ ἐξεγράφηκεν ἀπὸ τὴν Ταμπέλλαν⁷ / τῆς Κομπανίας μας, καὶ ἔστω εἰς ἀνάμνησιν. Καὶ ἴδε περὶ⁸ / τῶν τοιούτων εἰς τὸ προλαβὸν Βιβλίον β΄. Κεφάλ. με΄. σελ. 89².

στ. 6-7 Υπονοεῖται ὅτι δεν θα ασκούσε πλέον ἐμπορία στὴν Τρανσυλβανία, ἐφόσον τὸ μέλος διαγράφηκε ἀπὸ τὸ μητρώο («Ταμπέλλα») τῆς Κ που τηροῦνταν ἀπὸ τὴ Διοίκηση τῆς Τρανσυλβανίας. Δεν γίνεται ἀναφορά στὴν υποχρέωση καταβολῆς εἰσφοράς οὔτε στὴν υποχρεωτικὴ υπαγωγή του στὴ δικαιοδοσία τῆς Κ, ἐφόσον παρέμενε στὸ Σιμπίου. Ἴσως ἐντάχθηκε στὴν Κ τοῦ Μπρασόβ ἢ ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Τρανσυλβανία γιὰ τὸ Μελένικο.

1. Ενν. τὸ «Βιβλίον Τρίτον» τοῦ «Νέου» κ. BAR, mss. gr. 976.

2. Βλ. προηγ. ἐγγρ., σημ. 3. Πρβλ. κατ. Μέρος Δ΄, ἐγγρ. 17. Βλ. καὶ ΕΚΣ, σ. 116.

27

1761/III/-

χ. Ἰωάννη Αδάμη

976/φ 187v

πρβλ. Δ΄/76, 110, 153

Πρακτικό. Δικαιοδοσία τοῦ Θησαυροφυλακίου τῆς Τρανσυλβανίας.

Προίκα. Επιτροπεία ἀνηλίκου. Εκτελεστής διαθήκης.

Ευδύνη τῆς Κ. Συμβιβασμός.

⁹/ Ὑπόμνημα μ΄.

¹⁰/ || φύλλ. 142. / εἰς πλάτ(ος). || Σημαδεύομεν ἐνθάδε καὶ τὴν παράλογον ἀδικίαν καὶ¹¹ / τὴν ἐνόχλησιν ὅπου μᾶς ἔκαμεν κάποια Καπιτανί-¹²/τζα¹ Φαγκαρασάνα, ὀνόματι Μαρία Πάνου, σέρνωντας¹³ / εἰς τὸ Κριτήριον τοῦ Τεζαουραριάτου τὴν ἄπταιστον καὶ ἀ-¹⁴/νεύθυνον Κομπανίαν μας κοντά πέντε χρόνους καὶ πα-¹⁵/ράνω, θιάζοντας παρανόμως καὶ δυναστικῶς νὰ ἀγοράσῃ¹⁶ / μεν τὸ οὐτιδανὸν Πράμμα τῆς Ἐγγονῆς αὐτῆς μὲ ἄσπρα νάχ-¹⁷/τη. Τὸ ὅποῖον πράμμα κοματιασμένον καὶ σχεδὸν ἄχρηστον,¹⁸ / τὸ ἔστησεν ὁ Γαμπρὸς αὐτῆς Πέτρος Τόδωρ Κραγιωβάν(ος),¹⁹ / γενόμενος μπαγκρόδ(ος), διὰ τὰ ἄσπρα νάχτη τῆς ἄνωθεν²⁰ / Ἐγγονῆς, μὲ τρόπον δολιότητ(ος) καὶ πονηρίας, ὅπου τὰ ἐπῆ-²¹ / ρεν εἰς τὸ Μπρασσοβὸ ἐκ χειρὸς τοῦ Γιαννάκη Βηλαρόπου-²² / λου, καὶ λοιπὸν αὐτὴ ἡ Καπιτανίτζα κατατρέχωντας ἀ-²³ / παύστως τὴν ἐλε(ει)νὴν Κομπάνιαν, μὲ διάφοραις

Κρίσεις καὶ ²⁴/ Προκατορέους, ἔβαλέν μας εἰς ἔξοδα ἱκανά, καὶ μᾶς ἡ-
²⁵/κολούθησε ζημία ἕως ἑκατὸν φλουρία, ὅτε καὶ διαφόρους ἔλεγε-²⁶/μους
καὶ συχνὰς Κατάρας ἤκουσεν ἀπὸ τὴν κοινότητα.

1761/III/-

BAR, mss. gr. 975, φ 132r-v

χ. Ιωάννη Αδάμη

// Εἰς τοὺς 1761. μηνὶ Μαρτίῳ. ²/ Σημαδεύομεν ἐπὶ τοῦ παρόντ(ος), μὲ τὴν
εἶδησιν καὶ προτρο-³/πὴν τοῦ νῦν Προεστοῦμας κὺρ Μανικάτη <Σαφρά-
νου>, καὶ σχεδὸν τῆς κοι-⁴/νότητος ὅλης, νὰ εἶναι διὰ παντοτινὴν ἐνδύμῃσιν,
πρὸς νοῦ-⁵/θεσίαν τῶν μεταγενεστέρων, νὰ στοχάζωνται καὶ νὰ προσέχουν
⁶/ τὴν δολιότητα τῶν διεστραμμένων Ἀνθρώπων, καὶ νὰ ἀπέχῃσιν ἀ-⁷/ <πὸ>
τοιαῦτα ῥαδιουργήματα. Κάποι(ος) Πέτρος Θεοδώρου ἀπὸ τὴν Κρα-⁸/γιώ-
βαν Βλάχ(ος), σεβαίνωντας εἰς τὴν Κομπάνιάνμας, ἔγημε τὴν ⁹/ κόρην τοῦ
ποτὲ Πάνου φαγκαρασάνου ὀνόματι Κρίσκαν, ἀπόχη-¹⁰/ραν τοῦ μακαρίτη
Παναγιώτη Μανόλη, καὶ λαβαίνωντας εἰς χεῖ-¹¹/ρας τὰ τῆς Προικὸς αὐτῆς
2. Χιλ. φλορίντζια, ἐξήτει καὶ ἐδοκί-¹²/μαζε παντοίῳ τρόπῳ νὰ ἐπιλάβῃ
καὶ τὸ μερίδιον τῆς Προγονῆστου ¹³/ τῆς Σάφτας, ἄλλα 2. Χιλ. φλορί-
ντζια, ὅπου ἦσαν μὲ τὸ διάφορον ¹⁴/ δομένα [ενν. ἀπὸ τὴν Κ] εἰς τὸν ποτὲ
Κῶσταν Στεφάνου Βηλαρά, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ¹⁵/ αὐτοῦ τοῦ Κῶστα,
ἐμεθοδεύθη [ο Πέτρος Θεοδώρου] ἔργον ἀνόσιον καὶ ἐπάρατον πανουργ-
γί-¹⁶/αν, διότι ἐπλάνεσε τὸν τότε προεστὸν κὺρ [[Θοδωράνον Τζήγγου]]
|Τζουάνην Μάρκου| καὶ τοὺς ¹⁷/ ἀπλουστέρους ἀπὸ τὴν κοινότητα, καὶ
ἐπῆρε Γράμμα συστατικόν ¹⁸/ νὰ ὑπάγῃ αὐτ(ὸς) εἰς τὸ Μπρασσοβὸ νὰ
πάρῃ τὰς 2. Χιλ. Φλορίντζια ¹⁹/ ἀπὸ τὸν Ἐπίτροπον <τῆς διατάς> [Γιαν-
νάκη Βηλαρόπουλο (αν. στ. 21 τῆς εγγρ. του κ. 976)] τοῦ τεθνηκότ(ος) [Κῶστα
Στεφάνου Βηλαρά], καὶ νὰ τὰ φέρῃ νὰ τὰ παρα-²⁰/στήσῃ στὴν Κομπάνιαν.
Πηγένωντας δὲ καὶ πέρνωντάςτα, δὲν τὰ ἤφε-²¹/ρεν εἰς τὴν Κομπάνιαν
καθὼς ἐτάχθηκεν, ἀλλὰ τὰ ἐκράτησε δολί-²²/ως, καὶ τέλ(ος) τὰ ἐκατέλυσεν,
καὶ γενόμεν(ος) Μπαγκρόδ(ος), εὐγάλε διὰ ²³/ μερίδιον τῆς ῥηδείσης Προ-
γονῆς αὐτοῦ μερικὰ οὐτιδανὰ καὶ κοματι-²⁴/ασμένα Πράγματα. Μετὰ δὲ
ταῦτα ἡ Πενδερὰ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου ὀνό-²⁵/ματι Μαρία Πάνου Καπιτα-
νίτζα τοῦ ποτὲ Καπιτὰν Μάρκου, δίχως ²⁶/ κανένα δίκαιον τοῦ Νόμου,
ἐστάθη ταχα ὡσὰν Ἐπιτρόπισσα τοῦ Κορασί-²⁷/ου καὶ ἄρχησε νὰ κατατρέχῃ
μὲ μυρίους τρόπους καὶ διαβαλμοὺς ²⁸/ τὴν ἄπταιστον καὶ ἄδολον Κομπα-
νίαν, νταβίζωντας καὶ σύρνωντας ἡμᾶς // τοὺς ἀναιτίους εἰς Κρίσεις, μὲ
Ἀβοκάτους, καὶ μὲ Προσταγαῖς ²/ καὶ μὲ Ἐξεκούτζια, κατασυγχύζωντας
τοὺς Ἄρχοντας τοῦ Τεξαουρα-³/ριάτου κοντὰ ἔξῃ Χρόνους, καὶ μᾶς ἔβαλεν
εἰς ἔξοδα καὶ ζημίαις ⁴/ ἕως ἑκατὸν φλουρία, βιάζωντας νὰ πάρωμεν ἡμεῖς
τὸ ἄνωθεν ⁵/ οὐδαμινὸν Πράγμα, {εἴτ}<ἤγ>ουν νὰ τὸ ἀγοράσῃ ἡ Κομπάνια
μὲ ἄς-⁶/πρα νάχτη, ὅπου δὲν πταί(ει) οὔτε τῆς χρεωστάει καθόλου τίποτες,

⁷/ καὶ ὅμως εἰς τὸ ὕστερον δὲν ὠφελήθη τίποτες, καὶ δὲν ὑπερίσχυ-⁸/σεν ἡ ἀδικία, ἀγκαλᾶ νὰ ἐφοβέριζε τὰ χ(ει)ρότερα, καὶ μὲ ὅλον ⁹/ τοῦτο ἦλθε μοναχὴ της, καὶ ἐπῆρεν τὸ ἄνωθεν Πράγμα ὅσον ἀπό-¹⁰/μεινεν, καὶ τὰ ὅσα ἄσπρα ἐπουλήθηκεν μὲ τὸ Λιτζιτάτζιο, καὶ ¹¹/ δίδοντας ἐξοφληστικὸν Γράμμα, ἐξέκαμεν καὶ διάβηκεν ἀπ ¹²/ ἐδῶ, καὶ ἐγλυτώσαμεν ἀπὸ τὴν βαρετὴν καὶ πολυχρόνιον ἐνό-¹³/χλησίν της, καὶ ὁ πανάγαθ(ος) Κύρι(ος) νὰ φυλάξῃ κάθε εὐσεβῇ ¹⁴/ χριστιανὸν ἀπὸ παρόμοιον συκοφαντίαν καὶ συνάντημα ἄδικον.

Η εγγραφή του ελληνικού κώδικα αρ. 976 της Βιβλιοθήκης της Ρουμανικής Ακαδημίας είναι μια σύντομη παραλλαγή του αρχικού πρακτικού του ελληνικού κώδικα αρ. 975 της ίδιας βιβλιοθήκης, όπως σημειώνει ο συντάκτης τους στο περιθώριο του πρώτου στίχου της εγγραφής του κ 976². Εδώ θα σχολιασθεί ενιαία το περιεχόμενο αμφοτέρων.

Η υπόθεση στην οποία αφορά η εγγραφή εκδικάστηκε από το Θησαυροφυλάκιο της Τρανσυλβανίας στο Σιμπίου, το οποίο είχε την εποπτεία της Κ και των ξένων γενικά εμπορών³. Η ενάγουσα ήταν Ρουμάννα από το Φαγκαράς, η οποία ζητούσε αποζημίωση από την Κ διότι ο πατριός της εγγονής της, που ήταν μέλος της Κ, υπεξαίρεσε τα χρήματα που κληρονόμησε από τον πατέρα της, μέλος επίσης της Κ⁴.

στ. 7-10[κ. 975] Ο Πέτρος Θεοδώρου (Πέτρος Τόδωρ/Πέτρου {N}τόντερ⁵), Ρουμάνος από την πόλη Κραϊόβα της Βλαχίας, εισήλθε στην Κ και παντρεύτηκε Ρουμάννα από το Φαγκαράσι της Τρανσυλβανίας, χήρα μέλους της Κ, του Παναγιώτη Μανόλη.

στ. 10-11[κ. 975] Επίδοση χρημάτων ως προίκα στον β' σύζυγο από τη χήρα, που τα είχε προφανώς κληρονομήσει από τον πρώτο της σύζυγο, διότι ίσο μερίδιο κληρονόμησε και η κόρη τους (στ. 12-13)⁶.

στ. 13-14[κ. 975] Το κληρονομικό μερίδιο της ορφανής κόρης είχε δοθεί από την Κ σε μέλος της για να εμπορευθεί με αυτό και να αποδίδει στην ορφανή κάθε χρόνο τον τόκο για τη διαβίωσή της.

στ. 15-20[κ. 975] Εξαπάτηση του προεστού και της συνελεύσεως της Κ από τον Πέτρο Θεοδώρου ώστε να αποσταλεί με νομιμοποιητικό έγγραφο, ως αντιπρόσωπός της, για να παραλάβει τα χρήματα της ορφανής από τον εκτελεστή της διαθήκης («ἐπίτροπο») του Κώστα Βηλαρά και να τα παραδώσει στην Κ, που του τα είχε εμπιστευθεί. Αυτή η διαδικασία τεκμηριώνει την άσκηση της επιτροπείας από την Κ.

στ. 20-24[κ. 975], **στ. 17-21**[κ. 976] Ιδιοποίηση των χρημάτων της ορφανής από τον πατριό της, ο οποίος τα ξόδεψε («ἐκατέλυσεν»). Κήρυξή του σε πτώχευση και παράδοση στην ορφανή εμπορεύματος ευτελούς ποιότητας και σε κακή κατάσταση, στα πλαίσια της σύμμετρης ικανοποιήσεως των πιστωτών. Ο συμβιβασμός των πιστωτών δεν έγινε

στο Κριτήριο της Κ, όπως συνάγεται εμμέσως και από τις εγγραφές 76 και 153 του ελληνικού κ. BAR 978 (βλ. κατ. Μέρος Δ')⁷. Τα εμπορεύματα («πράγματα») ήταν προφανώς υφάσματα κατώτερης ποιότητας («οὔτιδανά») και κατεστραμμένα (σκισμένα, «κοματιασμένα»). Η έκφραση «μὲ ἄσπρα νάχτη» στους στ. 16, 19 [κ. 976] και 5-6 [κ. 975 φ 132v] έχει την έννοια καταβολής «τοις μετρητοῖς» ή κατ'αποκοπήν, όχι δηλ. με «ομολογία» ή με άλλο εμπόρευμα.

στ. 24-28 [κ. 975, φ 132r], **1-7** [κ. 975, φ 132v] Η γιαγιά της ορφανής, ως «τάχα ... ἐπιτρόπισσά» της⁸, προσπάθησε, με σειρά από δίκες στο Θησαυροφυλάκιο της Τρανσυλβανίας, να αναγκάσει την Κ να αγοράσει το εμπόρευμα που πήρε η ορφανή ως μερίδιο από τον πτωχευτικό συμβιβασμό, θεωρώντας ότι η Κ, ως επίτροπος, είχε ευθύνη για την απώλεια των χρημάτων της, λόγω της εμπιστοσύνης που έδειξε στον Πέτρο Θεοδώρου (βλ. αν. στ. 17-22 στο κείμενο του κ. 975). Η διαδικασία στο Θησαυροφυλάκιο υπήρξε πολύπλοκη και δαπανηρή για την Κ, όπως ομολογείται στους στίχους αυτούς. Τελικά, όμως, η έκβαση της υποδέσεως απέβη επωφελής για την Κ. Η δικαιοδοσία του Θησαυροφυλακίου δικαιολογείται από το γεγονός ότι η αγωγή στρεφόταν κατά της Κ, ως επιτρόπου, και αυτό ήταν αρμόδιο για όλες τις υποδέσεις που αφορούσαν σε αυτήν. Ως εποπτικό διοικητικό όργανο της Κ, ήταν ο φυσικός της δικαστής –σύμφωνα με τις βασικές αρχές του δικαίου που διείπε πολιτεύματα του τύπου *Ancien Régime*, όπως εκείνο της αυστριακής αυτοκρατορίας.

στ. 8-14 [κ. 975, φ 132v] Ακολούθησε, προφανώς, δικαστικός συμβιβασμός, όπως προκύπτει από το χωρίο: Η Κ πούλησε κάποια από τα εμπορεύματα με πλειστηριαμό (*licitatio*) και έδωσε τα χρήματα στην ενάγουσα, η οποία παρέλαβε τα υπόλοιπα δίνοντας στην Κ «ἐξωφληστικόν γράμμα»⁹.

Το αρχικό αίτημα της αγωγής κατά της Κ θα πρέπει μάλλον να ήταν η καταβολή των 2.000 φιορινίων στην ορφανή και η παραλαβή του κατεστραμμένου εμπορεύματος που είχε πάρει αυτή από τον πτωχευτικό συμβιβασμό. Η ενάγουσα πιθανόν να ισχυρίσθηκε ότι υπήρξε εύνοια προς, ή συμπαιγνία της Κ με τον Πέτρο Θεοδώρου για να καταχρασθεί τα χρήματα της προγονής του (κ. 975, φ 132v στ. 14, «συκοφαντία», και στ. 6). Όπως παρουσιάζει την υπόθεση ο συντάκτης της εγγραφής, δημιουργείται η εντύπωση ότι προσπαθεί να απαλλάξει την Κ από την ευθύνη για την απώλεια των χρημάτων της επιτροπευομένης της. Υπάρχουν όμως σημαντικές παραλείψεις του Προεστού και του Κριτηρίου που έδωσαν το «συστατικόν γράμμα» (κ. 975, φ 132r στ. 17), διότι δεν ζήτησαν από τον Πέτρο Θεοδώρου να παράσχει εγγύηση ή ενέχυρο, όπως ήταν η πάγια πρακτική της Κ σε ανάλογες περιπτώσεις¹⁰. Επομένως, δόλος ίσως να μην υπήρξε, σίγουρα όμως υπήρξε αμέλεια.

1. Στα ρουμανικά η σύζυγος του «καπιτάν», που σημαίνει «επικεφαλής», όπως και στις άλλες λατινογενείς γλώσσες και διαλέκτους.
2. BAR, mss. gr. 976, φ 187v στ. 10. Για την κατάστρωση αυτού του κώδικα από τον Ι. Αδάμη, το 1758, ως επισήμου αντιγράφου του αρχικού κώδικα BAR, mss. gr. 975, βλ. ΕΚΣ, σσ. 61-63, 64-66. Το «φύλλον 142» (κατά την αρίθμηση του παλαιού κώδικα από τον αρχικό συντάκτη του Πάνο Ιωάννου), που σημειώνεται στην ώρα του φ 187v του κ. 976, αντιστοιχεί στο φ 132r-v του κ. 975 (αρίθμηση της Βιβλιοθήκης).
3. Βλ. ΕΚΣ, σ. 96. Η δικαιοδοσία του Θησαυροφυλακίου συνάγεται από το γεγονός ότι η υπόθεση ήταν ποινική (υπεξαίρεση) και εναγόμενη ήταν η Κ ως συσσωμάτωση, όχι κάποιο μέλος της.
4. Ό.π., σ. 209.
5. Βλ. κατ. Μέρος Δ΄, εγγρ. 76 (1764) και εγγρ. 153 (1768), όπου αντίγραφο ομολογίας του, το 1753, στα ρουμανικά με ελληνικά στοιχεία.
6. Βλ. ΕΚΣ, σσ. 207-208.
7. Βλ. και ΕΚΣ, σσ. 97, 99, 144, 169.51, 173-175, 179, 183, 202-204, 207.
8. Ως πλησιέστερη δηλαδή συγγενής εξ αίματος, που θα μπορούσε να έχει την επιτροπεία. Πρβλ. Μέρος Γ΄, εγγρ. 62 και Δ΄ 121, 126, με τα εκεί σχόλια και παραπομπές.
9. Ο όρος χρησιμοποιείται στους κκ. κυρίως για τον συμβιβασμό. Μέ το «έξωφληστικόν γράμμα» επέρχονταν η απόσβεση των ενοχών, η οριστική παύση της δίκης, και όλα, γενικά, τα αποτελέσματα του συμβιβασμού. Βλ. και ΕΚΣ, σσ. 192-194.
10. Πρβλ. ό.π., σ. 209 και τις εκεί παραπομπές στις αποφάσεις του Κριτηρίου, για την περίπτωση του διαχειριστή περιουσιακών στοιχείων του ορφανού. Πρβλ. και Μέρος Δ΄, π.χ. εγγρ. 126 στ. 24-25. Η γιαγιά της, ως πλησιέστερα συγγενής, νομιμοποιούνταν ως ενάγουσα να στραφεί κατά της Κ που διαχειριζόταν ως επίτροπος την περιουσία της ορφανής· πρβλ. επίσης Μέρος Δ΄, εγγρ. 121 και 126, όπου παραπομπές για την επιτροπεία ορφανού από τον πλησιέστερο συγγενή.

28

1763/VI/16
χ. Ι. Αδάμη

976/φ 188r
σχ. 26

Πρακτικό. Δωρεά αιτία θανάτου στην Κ. Επανένταξη των κληρονόμων μέλους που είχε αποχωρήσει από την Κ.

// Υπόμνημα μα΄. // φύλλ. //
 2/ Έν Έτει Κυρίου 1763. μηνί Ιουνίω 16. // 141. // 3/ Έστωντας καὶ νὰ εἶχεν ὁ μακαρίτης ἡμέτερος 4/ πραγματευτῆς, ὁ ποτὲ κὺρ Τζουάννης Μάρκου

